

Een stukje Lochem met een “rijk“ verleden.

Nieuwtjes over de geschiedenis van Lochem (8)

André Reincke

Achteraf vraag ik me af hoe mijn interesse voor de geschiedenis van het huidige Hema-pand met omgeving eigenlijk is begonnen.

- Was het de gevel met de twee smeedijzeren aesculaapachtige bekroningen in de top?
- Was het de gepensioneerde zeekapitein Wouter van Senden die daar in 1832 woonde?
- Of intrigeerde me de grote lege ruimte op de kadastrale kaart van 1883?

Het zal wel alles bij elkaar zijn geweest en verder is het altijd zo dat als je bezig bent iets uit te zoeken je er vervolgens steeds meer van wil weten.

Naarmate het onderzoek vorderde werd het bovendien steeds interessanter toen ik bemerkte dat daar over een langere periode zeer deftige families hebben gewoond.

Mijn verhaal begint op 2 juni 1691 wanneer Gerhardt Olmius, in 1689 gehuwd met Johanna van Dam (dochter van in zijn leven burgemeester en stadhouder Bruno van Dam), een pand koopt van Johan Herman van Nagell heer van Ampsen.

Gerhardt Olmius was de zoon van Johannes Ludovicus Olmius, destijds predikant hier ter stede. Gerhardt was sinds 1687 stadhouder van het Scholtampt Lochem, zoiets als de voormalige gemeente Lochem, bestaande uit Lochem, Laren en Barchem. De stadhouder was na de Scholtis (die van adel moest zijn) de hoogste ambtenaar van dit amt. Samen met zijn keurnoten had hij o.a. tot taak de rechtspraak (ook de vrijwillige) van het amt in goede banen te leiden. Let wel, de stad viel hier niet onder; die had sinds de verlening van het stadsrecht haar eigen rechtspraak. In die tijd was het ambtsgericht gevestigd in het huidige Raadhuis.

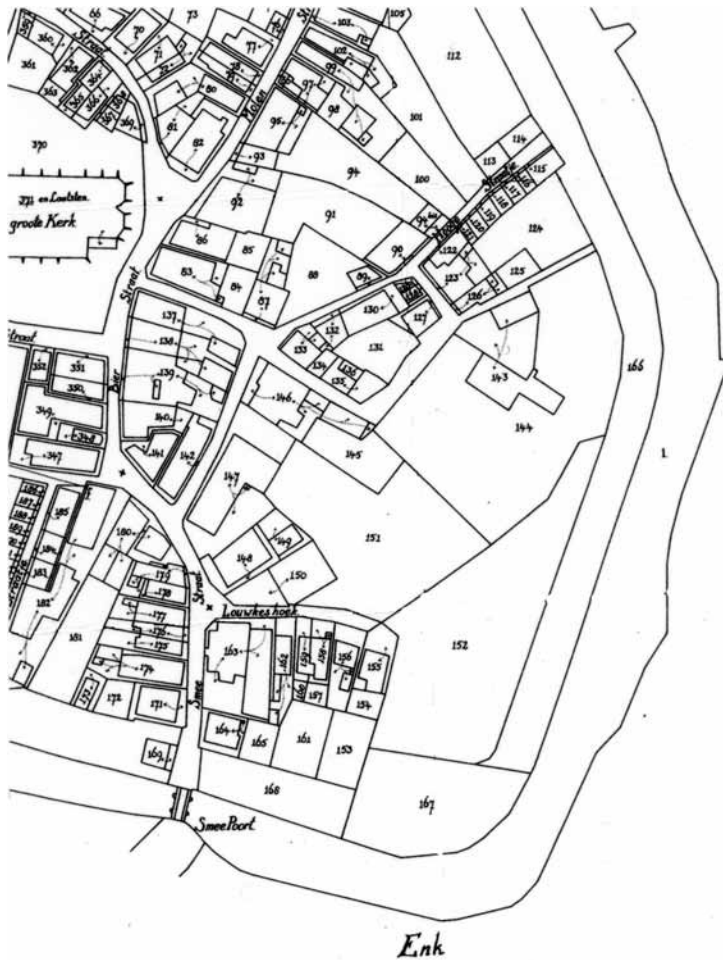
Het was gebruikelijk dat de stadhouder in de stad woonde, maar Gerhard was kennelijk dermate in goede doen dat hij op 15 februari 1690 ook nog de havezathe Westerholt met enkele erven kon kopen van Derck Frederick van Keppel tot Odinck. Dit echter wel met schuldverblijving aan de verkoper van f 7.050,-. Diende het als buitenverblijf?



Het huidige pand van de Hema in de Smeestraat

De aankoop in 1691 spreekt van “ met de ene zijde langs Roeloff Ebbekincks brouwhuis en met de andere zijde van de hof tegen de hof van Henrick Scheper en Berent Hasselo”.

We kunnen de bebouwing van toen denk ik goed vergelijken met die van de kadastrale kaart uit 1832.



Kadastrale kaart van 1832

Kadastrale kaart van 1832

Het kadastrale nummer 147 is dan het pand Olmius. Hiertoe behoorden ook de nummers 150 (schuur en erf), 151 (tuin) en 152 (opgaande bomen), in totaal een oppervlakte van 56 are en 90 ca, dus voor de stad een zeer groot geheel. De nummers 146 (huis en schuur) en 145 (tuin), in totaal 7 are 40 ca, vormden samen het brouwhuis van Ebbekinck.

Het pand Hasselo nummer 148 en 149, (totaal 3 are 78 ca) staat gedeeltelijk op de Tuinstraat van nu. Dat kan omdat de brug over de gracht richting Kastanjelaan nog niet bestond en dus ook de Tuinstraat nog niet was aangelegd. Het onderzoek heeft uitgewezen dat dit pand in 1691 werd bewoond door genoemde Berent te Hasselo die het beroep van smid uitoefende (denk aan Smedenstraat). (1)

We zullen op de ontwikkeling van brouwhuis en smederij later nog terugkomen.

Hoe het pand Olmius er uit heeft gezien, daarnaar kunnen we slechts raden, maar mogelijk gaat het hier om het grote pand dat zichtbaar is op een panorama-tekening van Jan de Beijer uit 1743, zie pijl.



We maken nu een sprong in de tijd naar het jaar 1800.

Rond die tijd was de bebouwing daar ten opzichte van eind 17^e eeuw nog weinig veranderd. De eigendommen waren vererfd op nagelaten kinderen dan wel verkocht.

Het pand Olmius gaat naar Falck

Het pand is in 1744 door de weduwe van Gerhardt Olmius overgedragen aan haar oudste zoon Nicolaas Harmen Olmius, deze was burgemeester van de stad Lochem. Zijn familiewapen is te zien naast de ingang van het oude Stadhuis.

Vervolgens draagt diezelfde Nicolaas Harmen het pand op 3 oktober 1775 over aan Mr. George Carel Falck, oud ordinaris Raad van Justitie des Casteels van Batavia, en zijn huisvrouw vrouwe Wilhelmina Margaretha d'Everdingen van der Nijpoort.

De omschrijving van het verkochte luidde toen: 'huis, schuure en hoff alhier binnen Lochem in de Smeedestraat tussen de behuizingen van Teunis Hasseloo en Berent Oldenampsen en waarvan den hoff tot aan en voor een gedeelte ook langs den wal is strekkende'.

George Carel was op 8 oktober 1774 gerepatrieerd uit Batavia; met het schip Bolland kwam hij in de haven van Amsterdam aan. Volgens een akte van indemniteit maakte hij aanspraak op gelden der VOC omdat hij nog soldij te vorderen had.

Daarna is hij met zijn gezin in Lochem komen wonen, hoewel ze pas op 28 februari 1776 tot de burgerschap werden toegelaten. Zijn vader was Anton Reinhard Falck, in 1737 in Doornik gehuwd met Angelica Richarde Maria Flavard, de franse onderwijzeres te Lochem.

Anton Reinhard was destijds luitenant in het Regiment van Pallant, in garnizoen te Doornik. Hij sneuvelde in 1746 in de slag bij Rocoux. Zijn zuster Amelia Louisa Falck trouwde op 12 januari 1770 in Lochem met Dr. en burgemeester Wilhelmus François de Wolff.

George Carel is ook vanuit Lochem nog bij de VOC betrokken gebleven want van 1796 tot 1800 was hij lid van het comité tot de Oost-Indische Handel en Bezittingen.

In de loop van de 19^e eeuw zal er in dit deel van de stad veel veranderen.

Allereerst een schets van de periode tot de instelling van het kadaster in 1832.

Het pand Falck gaat naar Senden

Zoals we zagen was Mr. Georg Carel Falck in 1775 eigenaar geworden. Samen met zijn echtgenote en vier kinderen bewoonde hij het fraaie pand met grote tuin in Lochem.

Dan sterft op 17 februari 1808 mevrouw Falck op 75 jarige leeftijd. Een week later wordt het op 27 augustus 1772 in Batavia opgemaakte testament voor het Lochemse gerecht geopend. De langstlevende krijgt de gehele inboedel alsmede het vruchtgebruik van het vermogen.

Georg Carel schijnt daarna naar Arnhem te zijn verhuisd waar hij nog lid van de rechtbank is geweest. Op 16 december 1820 is hij aldaar overleden.

Min of meer toevallig ontdekte ik dat Georg Carel's echtgenote Wilhelmina Margaretha d'Everdinge van der Nijpoort eerder was gehuwd geweest met Wouter Rudolph van Senden, advocaat-fiscaal te Batavia. Dit verklaart namelijk dat de bezittingen van het echtpaar zijn vererfd op de kinderen uit zowel haar eerste als haar tweede huwelijk. Na een magescheid in 1821 werd zoon Wouter Hendrik van Senden, destijds Kolonel en Kapitein ter Zee te Amsterdam de nieuwe eigenaar van het bezit te Lochem.

Wouter Hendrik was geboren op 6 augustus 1767 in Batavia, is nooit gehuwd geweest en ging samen met zijn zus Alijda Maria en een paar hulpen in de Smeestraat wonen. Mogelijk dat hij op 55 jarige leeftijd met pensioen is gegaan en in Lochem een aantrekkelijk stadje zag om zijn oude dag door te brengen. Door de hoge functies die hij had bekleed zal hij zeker veel aanzien hebben genoten.

Een samenhangend complex

Voor een beter overzicht van de verdere ontwikkelingen in deze hoek van Lochem moeten we een drietal andere panden in ons verhaal betrekken.

Allereerst in het kort de twee die we eerder noemden als grenzende aan de aankoop van Gerhardt Olmius in 1691.

Het brouwhuis:

Het bezit van Roelof Ebbekinck vererfde rond 1720 op zijn neef Gerrit Ebbekinck, een zoon van Egbert Ebbekinck op de Luchte en na hem vanaf 1749 diens zoon Hendrik Jan. Deze had waarschijnlijk minder plezier in het vak want al na tien jaar, op 22 januari 1759, verkocht Hendrik Jan zijn huis, hof en brouwschuur aan Berent Oldenampsen. Dit geslacht zal het brouwgebeuren langdurig in bezit houden. Nadat Berent in 1784 was overleden zette zoon Derk, gehuwd met Hester Nijman, het bedrijf voort. Helaas stierf Derk reeds op jonge leeftijd (42 jaar) waardoor zijn weduwe zich genoodzaakt zag de brouwerij voor haar rekening voort te zetten. Het moet een doorzetter zijn geweest want zij bleef het ondernemersvak trouw.

In 1806 zien we haar optreden als logementhoudster en in 1829 vernemen we, met nog steeds Hester aan het roer, dat hier sociëteit De Eendracht werd opgericht. Tot 1840 werden hier ook de bijeenkomsten van dit gezelschap gehouden.

De smederij:

Het bezit van Berent Hasseloo, later meestal te Hasseloo genoemd, vererfde op zijn broer Willem en diens kinderen, waarvan de oudste Teunis heette, althans in het burgerboek van 1712 komen we 'Teunis te Hasseloo en zijn broeders' onder de Smeestraat tegen.

De oudste zoon van Teunis, weer Willem geheten, laat in 1798 een akte van cessie opmaken met de tekst 'Willem te Hasselo T.zn. in verband met klimmende jaren en avanceerenden ouderdom en wegens getrouwe diensten van zuster Engele te Hasselo, weduwe H.J. Zoerink, draagt aan haar in eigendom over Huis, Hof daarachter en Wheere in de Smeedestraat naast Wheere en Hoff van Mr. G.C. Falck met inboedel, levende have, smitswinkel en gereedschappen mitsgaders de kleine Bouwerij en Bouwgereedschap. Dit tegenover de verplichting tot onderhoud en verpleging van Willem'.

Zoon Hendrik Zoerink zette het bedrijf voort maar verkocht het dan toch in 1811 aan Evert Muyderman, gehuwd met Gerritjen Kornegoor, die eveneens het beroep van smid uitoefende.

Het pand Solner

Bij het derde pand gaat het om datgene wat nu verzorgingshuis Gudula omvat, in 1832 de kadastrale nummers F 143 huis, schuur en erf en F 144 tuin.

De voorgeschiedenis van het pand is mij (nog) niet bekend maar op 10 december 1804 verkopen de voogden van de kinderen van wijlen G. de Wolff en J.W. Raadt 'huis, schuur, hof en wheere binnen dese stad aan de wal' aan de weduwe van Mr. Jan Laurens Solner, in leven burgemeester der stad Lochem. De heer en mevrouw de Wolff waren op vrij jonge leeftijd, in 1797 en 1798 overleden en de kinderen waren te jong om het huishouden voort te zetten.

Jan Laurens Solner Jr. was de zoon van (ook) Jan Laurens Solner, burgemeester en stadhouder van Lochem en Stoffelina Geertruid Bruggink uit Zutphen. Zelf was hij secretaris van Lochem en hij trouwde in 1779 met Geertruid Abbinck, dochter van Bernard Engelbert Abbinck, burgemeester van Groenlo. Vanaf 1784 bewoonden zij het pand waarin nu het Raadhuis is gevestigd, en kregen zeven kinderen. Wanneer echter Jan Laurens Jr. in 1804 overlijdt is dit pand voor haar en haar kinderen niet meer zo geschikt, vandaar haar aankoop van genoemd complex, in totaal groot 35 roeden en 20 ellen. Jan Laurens Sr. was al in 1789 overleden waarna zijn vrouw volgde in 1804. Mevrouw Abbinck zal er door vererving dus wel warmpjes hebben bijgezet. Dankzij het bevolkingsregister kennen we de bewoners van het pand in het jaar 1829.

Mevrouw Abbinck is nog steeds in leven, dan al 75 jaar. Verder wonen er nog een drietal kinderen, namelijk Joost Bernard (50 jaar), Helena Hendrika (49 jaar) en Johanna Theodora Elisabeth (43 jaar). Helena Hendrika is getrouwd met Charles Marin en zij kregen in 1808 een zoon Jan Laurens Joseph. Deze laatste werd in 1838 notaris te Lochem. Vader was militair en is jong overleden, vandaar dat moeder en zoon om praktische redenen bij Joost Bernard in zijn gaan wonen. Joost Bernard was al in 1820 gehuwd met Johanna Maria Joosten maar die is in 1826 ook al overleden zodat die niet meer wordt vermeld. Hij was notaris in Lochem en moet zijn praktijk in hetzelfde pand hebben uitgeoefend. Tenslotte worden er in 1829 nog twee vrouwen als 'meid' vermeld.

Een edelman komt in de stad wonen

Dan verschijnt er een lid van het geslacht Van Nagell op het toneel.

Jaques Adriaan Christiaan Baron van Nagell, woonachtig op den Huize Ampsen, koopt op 4 mei 1835 het pand met bijbehorende tuin enzovoorts, totaal groot 56 roeden en 90 ellen, van Wouter Hendrik van Senden voor een prijs van f 7.200,--.



J.A.C. van Nagell en echtgenote

Deze Van Nagell was in 1784 geboren in Den Haag. In 1814 werd hij kamerheer van kroonprins Willem II en lid van de Tweede Kamer. Met de prins ging hij in 1815 naar Rusland om diens bruid Anna Paulowna, de zuster van tsaar Alexander I, op te halen.

In 1820 trouwde hij met Justine Maria Wilhelmina Rengers. Zij kregen twee kinderen, een dochter en een zoon. In 1813 was hij reeds tot Maire van Laren benoemd en dat zal de reden zijn geweest dat hij besloot in Lochem te gaan wonen, temeer daar zijn ouders de eigenaren waren van kasteel Ampsen. Het kamerlidmaatschap heeft geduurd tot 1848 en hij zal dus regelmatig met de koets via de straten van Lochem, eerbiedig nagestaard door het gewone volk, naar Den Haag zijn getrokken.

Het aankoopbeleid hier ter stede werd aanvankelijk voortgezet. In 1839 kocht hij van Evert Muyderman smidt 'eene huisplaats, waarop vroeger het thans afgebroke woonhuis van verkoopers gestaan heeft, met daarachter gelegen hoekjen tuingrond'. De oppervlakte bedroeg 3 roeden en 78 ellen, waarvoor werd betaald f 1.800,-. Het huis was kennelijk zo oud geweest dat men het maar had afgebroken. Daarna kocht hij in 1840 nog van Jan Tymans Oudenampsen (die het had geërfd van zijn moeder) 'een huis en erf met daarachter staande schuur en al het gene zich daarin aard- en nagelvast bevindt en daarachter gelegen hoekjen tuingrond', uitmakende de kadastrale nummers 145 en 146 ter grootte van 7 roeden en 40 ellen voor een totaalprijs van f 3.045,-. Daar hij in 1837 ook nog van de stad Lochem 3 ellen en 10 roeden had kunnen kopen kwam zijn totale bezit ter plaatse dus op 71 roeden en 18 ellen.

Volgens het kadaster ontstaan er dan nieuwe nummers, namelijk F 397 huis en erf en F 398 tuin, terwijl de rest van het terrein wordt genummerd F 384. In dit huis is volgens het bevolkingsregister J.A.C. van Nagell in mei 1843 met echtgenote en twee kinderen alsmede enkele bedienden gaan wonen. Een apart gebouw werd ingericht als koetshuis.

Dan overlijdt in 1851 op Ampsen de vader van J.A.C. van Nagell en moet J.A.C. het beheer van het landgoed overnemen. Hij betreft ook het kasteel en zijn zoon Justinus Egbert Hendrik van Nagell wordt de nieuwe bewoner van het huis in de stad. Hij was in 1825 in Den Haag geboren en trouwde in 1850 met Sophia Schimmpenninck van der Oije uit Voorst.

J.E.H. van Nagell promoveerde in 1848 tot meester in de rechten en in datzelfde jaar werd hij benoemd tot burgemeester van Laren. Uit zijn huwelijk worden zeven kinderen geboren. In 1859 werd J.E.H. benoemd tot lid van Provinciale Staten in Gelderland.

Mogelijk overwoog hij naar Arnhem te verhuizen en is dat de reden dat vader (die was dus nog steeds eigenaar) het onroerend goed in de stad Lochem in 1858 in veiling brengt.

Dankzij deze akte krijgen we een beeld van de bebouwing. Het eerste perceel bestaat uit een woonhuis, koetshuis en mangelkamer sectie F 397 groot 6 roeden en 80 ellen, alsmede een gedeelte van de tuin met open plaats ten oosten van de stal met daarop staande pomp en gang ten noorden van de stal. Dit alles op nummer F398. Een de adel waardig wooncomplex.

Kennelijk zijn de biedingen niet naar de zin van de eigenaar want de verkoop gaat niet door.

Maar als J.E.H. dan tot gedeputeerde van de provincie wordt benoemd en zijn moeder in 1863 overlijdt gaat hij met zijn gezin toch maar op Ampsen wonen. Na een periode van ongeveer 20 jaar eindigt de bewoning van de Van Nagell's in de stad Lochem.

Maar wie wil dit bezit kopen?

Toch blijkt dat mee te vallen. Begin 1864 meldt zich een eerste gegadigde voor een deel van het perceel. Sociëteit de Eendracht wil graag een feestzaal bouwen, grenzend aan haar in 1840 gebouwde onderkomen, en op 1 april 1864 vindt de overdracht plaats van 13 roeden en 50 ellen van het perceel F 384 voor een koopsom van f 800,-.

Het is opvallend dat in de akte de koper wordt aangeduid met Sociëteit de Eendragt/ vroeger genaamd de Harmonie, terwijl wordt aangenomen dat deze laatste pas in 1879 is opgericht.

Het gaat dus om het zuidelijk gedeelte van het perceel alwaar heden ten dage de kegelbaan gevestigd is.

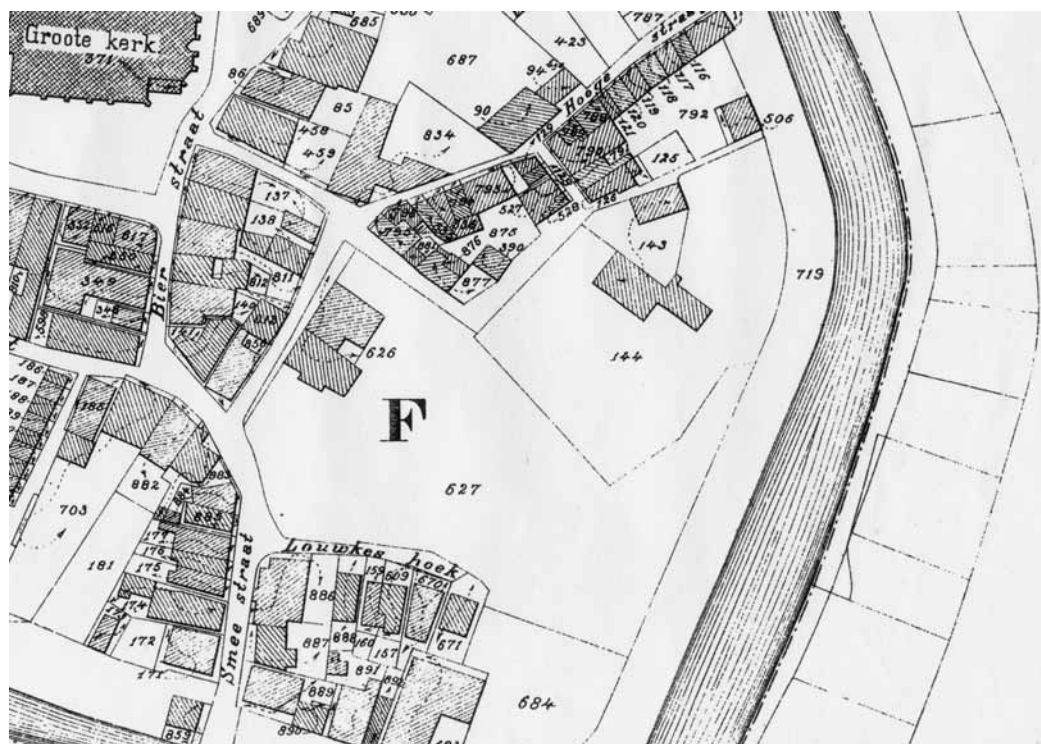
De familie Solner wordt volgens stedelijke normen 'grootgrondbezitter'

Baron van Nagell is dan ook al in contact gekomen met de familie Solner die op het naburige huis woont. De zoon van Joost Bernard Solner, Jan Laurens geheten, en in 1849 getrouwd met Judith Reerink, is wel geïnteresseerd en op 22 mei 1864 vindt een overdracht plaats. Wat echter opvalt is dat in deze akte het onroerend goed als volgt is omschreven:

De huisplaats en erf, kadastraal F 397 groot 6 roeden en 80 ellen, met het N.O. gedeelte van het daarop staand gebouw bevattende het koetshuis met de ten Z.O. daartegen staande schuur en verder getimmerte. Het overige gedeelte van het gebouw moet voor de heer verkoper gereserveerd worden om binnen 6 maanden te zijn afgebroken en weggeruimd. Verder bevat de verkoop van de nummers F 398 en F 384 stukken tuin met een totale oppervlakte van 50 roeden en 88 ellen. Het geheel wordt overgedragen voor f 5.000,- wat mij een zeer mager bedrag lijkt! Maar misschien zijn de prijzen van onroerend goed destijds wel erg gedaald.

En bovendien was er op dat moment volgens de akte ook geen woonhuis op het terrein meer aanwezig en moest de koper hier dus zelf in voorzien.

Afgaande op de kadastrale gegevens vindt er in het jaar 1866 herbouw plaats. Het huis komt dan iets verder naar achteren op het terrein te staan.



Kadastrale kaart
1883

Waar we in de inleiding al op wezen, zien we op deze kaart, een grote leegte in de zuid-oost hoek van de stad. Deze omvat de kadastrale nummers F 143/144/en 626/627 en 684 (deze laatste drie eerder genummerd 397/398/384) en is in totaal groot 92 roeden en 88 ellen (dus bijna 1 ha). Dit grote geheel is dan eigendom van de familie Solner.

Het beroep van Jan Laurens Solner wordt in de akte van 1864 omschreven als 'grondeigenaar' terwijl zijn voorvaderen echte regenten waren, zijn vader was burgemeester, zijn grootvader gemeentesecretaris en zijn overgrootvader stadhouder. Jan Laurens had dan ook via vererving en aankoop zoveel onroerend goed in bezit gekregen dat hij met het beheer daarvan een dagtaak zal hebben gehad.

Om het voorgaande te illustreren en omdat er over die periode weinig bekend is maken we een sprongetje van twintig jaar. Op 6 november 1884 overlijdt Jan Laurens Solner op 64 jarige leeftijd in zijn, zoals we zullen zien, rijke villa. Zijn vrouw is al iets eerder overleden. Al op 12 december 1884 brengt Hendrikus Achter den Bosch verslag uit van een door hem uitgevoerde taxatie van roerende goederen in het nagelaten woonhuis. Het is een imposante lijst geworden waarvan we de belangrijkste ruimten met daarin soms interessante zaken zullen noemen: Het koetshuis met twee Barouchettes (koetsen), de Mangelkamer, de Schuur bij het huis met drie roodbonte koeien en twee paarden, de Knechtenkamer, twee Hooibergen met veel voorraad rogge en haver, de Keuken, de Wachtkamer, de Melkkamer, de Groene Kamer met een piano, de Blauwe Kamer. Boven met voorste kamer en middenkamer, de Meidenkamer, de Logeerkamer, de Kamer van de juffrouw, de Strijkkamer, de Provisiekamer, het Kantoor, het Slaapkamertje, de Kelder en Pellen en linnen met onder andere honderd en dertig lakens. We kunnen wel spreken van een zeer comfortabel geheel.

De totale waarde van de inboedel wordt getaxeerd op f 7.759,50!

Er zijn vijf nagelaten kinderen maar als de boedelscheiding wat lang duurt zijn er twee (waarvan er een in Amerika woont) die via de rechtbank aandringen op spoed.

De vijf kinderen zijn:

- Joost Bernard, advocaat en procureur te Zutphen
- Suzanna Dorothea, gehuwd met Alexander Euzebius Horst commissionair te Amsterdam
- Johanna Maria, gehuwd met Charles Henri Marin notaris te Neede
- Johanna Theodora Elizabeth zonder beroep te Lochem
- Gerhard, zonder bepaald beroep te Iowa Verenigde Staten van Amerika

Reeds op 2 maart 1885 was er een taxatierapport opgemaakt van de vaste goederen dat als volgt kan worden samengevat:

- Kadastrale gemeente Geesteren	
De Heerlijkheid Mensink (waarde f 58.167) en de erven Pasman, Overdijking en Stokking alsmede een drietal daghuurdersplaatsjes voor een totale waarde van	f. 128.889,-
- Kadastrale gemeente Laren	
De karmansplaats Duistermaat en een drietal daghuurdersplaatsjes alsmede enkele stukjes land voor een totale waarde van	“ 15.097,-
- Kadastrale gemeente Lochem	
Twee huizen in de stad, het eerste v.h. Jan Laurens Solner nu bewoond door de heer Wijsman en het tweede in de Molenstraat en nu bewoond door notaris Hooglandt alsmede een aantal stukken grond, voor een totale waarde van	“ 50.277,-
- Kadastrale gemeente Ruurlo	
De erven de Brouwer, Lindschot, Lammers, Koskamp, Moespot, Tuitert, Koerman en Branderveen alsmede enkele stukjes land	“ 69.267,-
	<hr/>
Zodat de totale waarde bedraagt	f. 263.530,-
	<hr/>

De erfgenamen hebben in de jaren daarna uit deze aanzienlijke onverdeelde boedel al een en ander verkocht, waaronder het bezit in de Molenstraat. Dit wordt in 1886 gekocht door de bekende Lochemse arts Cartier van Dissel.

Het jaar daarop wordt de boedel uiteindelijk gescheiden en verdeeld. Zoon Gerhard is dan ongehuwd overleden in Amerika en dochter Susanna Dorothea is ook overleden maar voor haar erven de kinderen uit haar huwelijk met de eveneens overleden A.E. Horst.

Alleen het verdere bezit in de stad Lochem is voor ons verhaal van belang. Het huis op 4 are en 10 ca grond gaat naar de ongehuwde Johanna Theodora Elisabeth en de rest van de tuin alsmede het koetshuis gaan naar zoon Joost Bernard die in Zutphen woont.

Deze laatste heeft de grond successievelijk verkocht aan de stad Lochem voor de aanleg van de Tuinstraat en de rest aan meerdere personen voor bouw van woningen zoals de nieuwste kadastrale kaart ons laat zien. De heer Willem August Wijsman, particulier, heeft het huis met zijn echtgenote gehuurd van mei 1883 tot aan zijn dood in 1891. Daarna kwam Johannes Jacobus Baart uit Maastricht in 1893 met zijn gezin in dit pand wonen. Johannes Jacobus was commies van beroep maar twee dochters hadden een opleiding tot modiste gevolgd. De oudste van hen, Maria Catharina Johanna zou de echtgenote worden van Barend Hagens.



Kadastrale kaart
1922

Johanna Theodora Elisabeth verkoopt in 1905 een huis met erf en tuin aan het Ei in sectie F1262 (later F 1397 en F 1398) groot 6 are 95 ca aan diezelfde Barend Hagens, te verdelen in een perceel huis, erf en tuin ter grootte van 4 are 20 ca (het perceel Baart) en een perceel tuin ter grootte van 2 are 75 ca. Op dit laatste perceel heeft Barend een nieuw huis gebouwd waarin hij een manufacturenwinkel is begonnen.

Johanna Theodora Elisabeth is daarna naar Arnhem vertrokken waarmee een einde is gekomen aan de Lochemse bewoning van de familie Solner.

De verdere geschiedenis van de panden

Barend Hagens was de zoon van Jan Hagens en Johanna Bargman die reeds in de Walderstraat een manufacturenwinkel hadden opgezet. Barend hielp daar aanvankelijk mee als bediende maar wilde heel graag voor zichzelf beginnen. Die kans kreeg hij dus in 1905. Hij ging voortvarend van start. Direct na aankoop bood hij het bestaande huis te huur aan. Kennelijk was de rest van de familie Baart elders gaan wonen.

TE HUUR:
Een flink **HEERENHUIS**,
bevattende 5 Kamers, Keuken en
Kelder, in het centrum van
Lochem.
Verdere inlichtingen zijn te be-
komen bij B. HAGENS, Walder-
straat, Lochem. (3146)



Foto uit begin 20^e eeuw op het moment dat de bouw van het pand gaat beginnen.

Toen de nieuwbouw klaar was trouwde hij op 24 augustus 1906 (hij was al 37 jaar) met genoemde Maria Catharina Johanna Baart. Op 13 januari 1908 plaatste hij een advertentie in 'Het nieuws van de dag' waarin hij een eerste coupeuse en een verkoopster vroeg. Zodoende leverde Barend niet alleen stoffen in zijn manufacturenwinkel maar ontwierp zijn vrouw nieuwe kleding die zijn coupeuse vervolgens op bestelling in elkaar naaide.

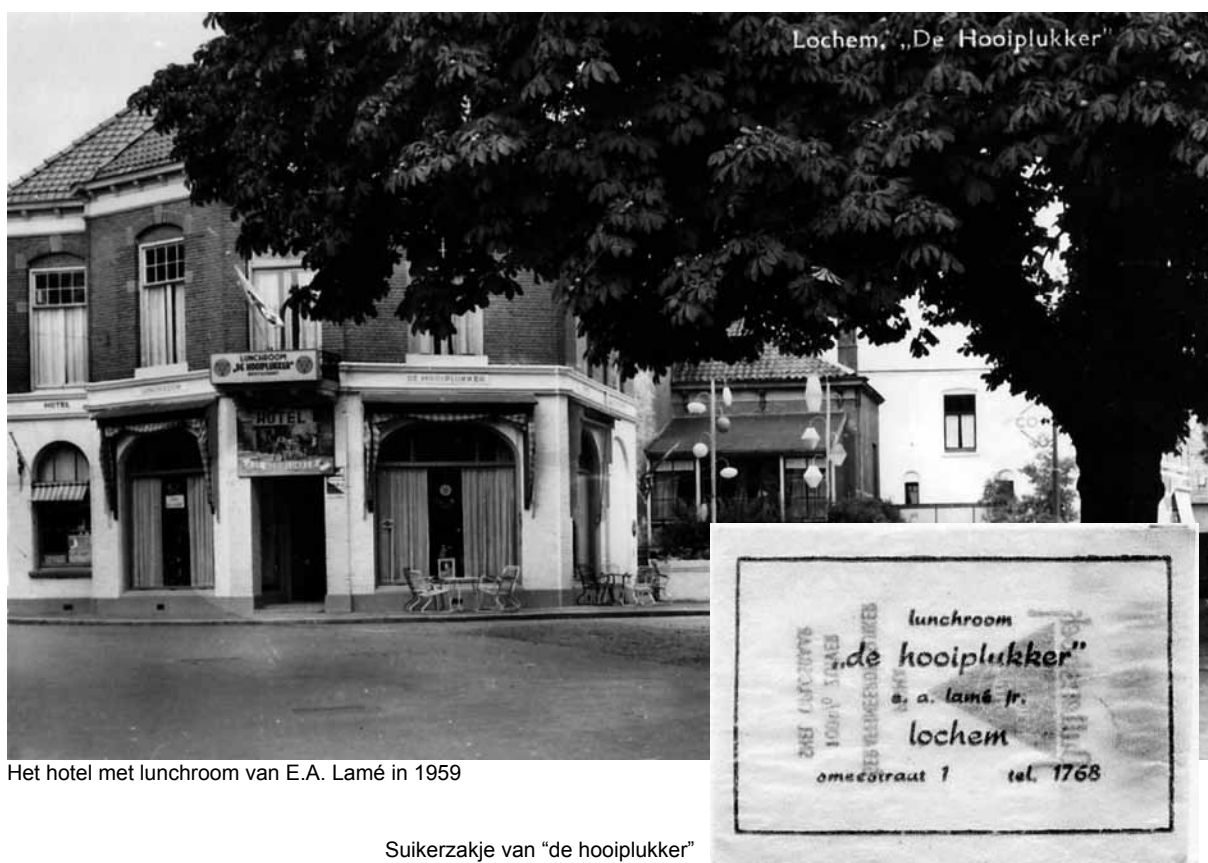
Het echtpaar kreeg drie kinderen: Jan in 1907, Johannes Jacobus in 1908 en Berend Marie in 1912. Van zoon Jan is bekend dat hij later tandarts is geworden in Diepenveen.

De heer Hagens heeft zijn nering nog gehouden tot 1935, toen is hij met zijn vrouw vertrokken naar Zeist.

De reden is mij onbekend. Na hun dood zijn ze begraven op de Nieuwe Begraafplaats aldaar, waarvan de grafsteen getuigenis aflegt.



Na Barend Hagens kwamen in het pand: het gezin Abraham Roozendaal tot 1951 met een atelier, daarna de heer Lamé met een hotel annex lunchroom tot 1961,



Het hotel met lunchroom van E.A. Lamé in 1959

Suikerzakje van "de hooiplukker"

en tenslotte het kerkelijk centrum de Hooiplukker. Toen ook dat ging verhuizen is daar de ons welbekende Hema gekomen.

Het zogenaamde Gudula-pand is tot 1879 bewoond gebleven door de zuster van Joost Bernard Solner (burgemeester van Laren maar al in 1863 overleden). Deze zuster, ook al Johanna Theodora Elisabeth geheten, stierf ongehuwd op 91 jarige leeftijd.

In 1890 werd het pand verkocht aan Herman Willem ten Cate, gehuwd met Maria Anna Kleijn. Herman Willem was fabrikant en al 70 jaar toen hij in Lochem kwam wonen.



Huize Gudula.

In het jaar 1900 stierf hij en toen hebben zijn erfgenamen het pand verkocht aan de Zusters Franciscanessen van Noord Deurne te Denekamp voor inrichting van een tehuis voor zieke en rust-behoevende patiënten onder bescherming van de H. Gudula. Kort daarna werden er ook nog ongeveer 40 hulpbehoevende meisjes in het tehuis opgenomen. Zodoende bleek er al snel een ruimtetekort en werd besloten tot nieuwbouw aangrenzend aan het bestaande gebouw. In 1907 kreeg men verlof om voogdijkinderen op te nemen waardoor het aantal kinderen opnieuw werd uitgebreid. Men vond het toen niet langer wenselijk om zieken en kinderen onder een dak te hebben en de zieken werden overgeplaatst naar het rusthuis Sint Jozef aan de Bosweg. Het huis onderging in de loop der jaren daarna nog verschillende uitbreidingen en verbeteringen die de huisvesting en het onderricht der ongeveer 100 kinderen ten goede kwamen.

Op 23 december 1954 keurde de Inspectie van het Departement de huisvesting echter af voor kinderen. Geadviseerd werd om een geheel nieuw gebouw te plaatsen maar zover komt het niet maar wel wordt door de provinciaal overste besloten het kinderwerk te beëindigen. In 1955 komen er enkele blijvende gasten in het huis en wordt de grondslag gelegd van het pension Sint Gudula.

Veel later, in 1983, wordt het hele gebouw afgebroken om plaats te maken voor het modernere verzorgingshuis zoals dat heden ten dage nog steeds bestaat.

Noten:

(1) Wat mij vaker is opgevallen bij historisch onderzoek is de samenwerking in de productie/consumptie-keten binnen familieverband.

Een paar voorbeelden:

In de tijd dat Roelof Ebbekinck de brouwerij bezat was broer Egbert Ebbekinck pachter van herberg De Luchte. Toen Engbert van de Riet in 1856 de stadswindkorenmolen kocht was zijn broer Garrit Jan bakker in de stad. In de tijd dat Hendrik Jan Swaters leerlooier was bezat broer Wijnold Swaters een schoenmakerij (19^e eeuw) Op deze wijze werd aanvoer c.q. afname natuurlijk geheel of gedeeltelijk zeker gesteld.

Bronnen:

Regionaal Archief Zutphen

- Oud Rechterlijk Archief stad Lochem
- Notarieel Archief Lochem
- Bevolkingsregister Lochem
- Burgerboek van de stad Lochem
- Burgerlijke stand van Lochem

Beeldmateriaal:

- Collectie Historisch Genootschap Lochem, Laren, Barchem
 - Privé collectie auteur
- Internet